

„Să vă iubiți unul pe altul! Precum Eu v-am iubit pe voi, așa și voi să vă iubiți unul pe altul!” (Ioan 13,34)

Publicație săptămânală pentru întărire sufletească

web: poienita.iasi.mmb.ro | mail: parohia.poenita@yahoo.ro

www.facebook.com/parohiapoenita

Sărbătoarea Sfinților Trei Ierarhi: Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Gură de Aur

In fiecare an, la 30 ianuarie, Biserica noastră face pomenire Sfinților Trei Ierarhi, Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Gură de Aur, care ocupă un loc de prețuire deosebită în evlavia creștinilor drept-măritori.

Fiecare sfânt ierarh are, de fapt și o zi separată de pomenire: Sfântul Vasile la 1 ianuarie, Sfântul Grigorie la 25 ianuarie și Sfântul Ioan la 13 noiembrie. Cum se explică, atunci, această cinstire într-o zi comună? Pentru răspuns apelăm la Proloage, o carte care cuprinde viețile și anumite învățături ale sfinților ortodocși, scrise într-o frumoasă și liturgică limbă românească, datorată și osteneții ultimei diortosiri săvârșite de regretatul părinte Benedict Ghiuș (1904-1990):

„Pe vremea lui Alexios Comnenul, împăratul Bizanțului (1081-1118), erau creștini care-l socoteau pe Vasile mai mare între cei Trei Ierarhi, ca unul care, ca nimeni altul, a unit cuvântul său cu fapta. Alții, coborându-l pe acesta și pe Ioan, îl socoteau fruntaș pe Grigorie, cuvântătorul de Dumnezeu, atât pentru mulțimea cuvintelor lui, cele dulci ca mierea, cât și pentru puterea și adâncimea gândului. Alții, în sfârșit, dădeau întâietate lui Ioan, cel cu gura de aur, mai meșter în cuvânt decât toți și îndemnător la aspră pocăință. Și neînțelegerea ajunsese atât de mare, încât creștinii se împărțiseră în cete, care se dușmăneau între ele... Dar sfinții n-au răbdat o ruptură ca aceasta. Drept aceea, s-au arătat ei în vedenie, mai întâi câte unul, apoi toți trei laolaltă, unui episcop înțelept, care păstora în acea vreme în cetatea Evhaitelor, anume Ioan, grăindu-i așa: După cum vezi, noi la Dumnezeu una suntem și nici o vrajbă nu avem. Fiecare dintre noi, la timpul său, îndemnați de Duhul Sfânt, am scris învățături pentru mântuirea oamenilor. Precum ne-a insuflat Duhul Sfânt, așa am învățat. Nu este între noi unul întâi și altul al doilea. De chemi pe unul, vin și ceilalți doi. Drept aceea, sculându-te, poruncește celor ce se învrăjesc să nu se mai certe pentru noi. Că nevointa noastră, cât am fost în viață și după moarte, a fost să împăcăm

pe oameni și să aducem în lume pace și unitate. Unește-ne, dar, făcându-ne praznic într-o singură zi... Și ascultând porunca, acest minunat bărbat al Bisericii, Ioan al Evhaitelor, a rânduit pomenirea lor laolaltă, la 30 ianuarie...”

Iată, așadar, iubiți credincioși, buna rânduire a lui Dumnezeu, să-i cinstim în aceeași zi pe cei a căror viață și osteneală este mult asemănătoare: toți trei s-au născut și au crescut în familii deosebit de evlavioase, toți au studiat la școli înalte ale vremii, toți s-au învrednicit să slujească Biserica în calitate de arhierii. În familii au beneficiat mai ales de educația exemplară a mamelor: Emilia (Sfântul Vasile), Nona (Sfântul Grigorie) și Antuza (Sfântul Ioan), care, cu o stăruință titanică și-au îndemnat fiii să nu se lase „furați” de ademenirile filosofice ale școlilor păgâne, ci să se întoarcă în sânul Bisericii pentru a o sluji, cu toate că unii profesori păgâni au fost recomandați chiar de ele (de exemplu, Libaniu a fost ales de Antuza, pentru educația lui Ioan). Și așa s-a întâmplat.

Cu toate că toți trei au învățat la cei mai renumiți dascăli și filosofi ai vremii, ca Li-

baniu, Proheresiu, Himeriu, Andragățiu etc., care ar fi fost fericiți să-i lase urmași la catedre, ei n-au părăsit nici o clipă Biserica, ci au pus în slujba ei tot ce acumulaseră în școlile cele înalte, încreștinând totodată mare parte din învățăturile dobândite. Este semnificativă, în acest sens, mărturisirea plină de regret a lui Libaniu din Antiohia, rostită pe patul de moarte. Întrebat pe cine ar dori să lase urmaș la catedră, a spus: „Aș fi dorit să-l las pe Ioan, dacă nu mi l-ar fi furat creștinii...” Tot el, însă, aflând despre virtuțile Antuzei și influența-i benefică asupra fiului, a exclamat plin de admirație: „Ce femei extraordinare au acești creștini!”

De altfel, în timpul studiilor la Atena, Vasile și Grigorie, erau „porecliți” creștini de către colegii lor, care erau de alte religii, după cum mărturisește însuși Grigorie: „Fiecare om are o poreclă, fie moștenită de la părinți, fie căpătată după faptele și ocupația lui; pentru noi, lucrul și numele cel mai de seamă era să fim și să ne numească ceilalți creștini”. Întorși în patrie, cei trei a fost chemați și rânduiți în scurtă vreme în slujirea preoțească, iar apoi în cea arhierescă: Vasile la Cezareea Capadociei, Grigorie și Ioan la Constantinopol. [...]

Și după cum membrii unei familii nobiliare se mândresc în fața copiilor și a musafirilor cu portretele înaintașilor, dându-i exemple de virtuți, tot așa noi, creștinii, trebuie să ne mândrim cu sfinții noștri, prezenți în memoria Bisericii și reprezentați în icoane, preamărindu-le faptele, urmându-le exemplul și rugându-ne lor pentru sfântă mijlocire în fața tronului Preasfintei Treimi.

„Pe apărătorii și luminătorii Bisericii creștinești, pe învățătorii cei mari și înfrământătorii zăzaniilor diavolești, pe surpătorii eresurilor, pe stâlpii cei neclintii ai Bisericii, podoabele cele mai alese ale ierarhilor și întocmai cu apostolii și ai lumii învățători, pe marele Vasile cel cu Dumnezeiască minte; pe Grigorie, cel cu dulce glas; și pe Ioan luminătorul a toată lumea, să-l laudăm credincioșii din toată inima și să le cântăm: Bucură-te, treime de arhierii mult laudată!”. Amin.

(Pr. Vasile Gordon | Sursa: Doxologia.ro)

Toaca, un cântec al dorului după Cer

Arhim. Mihail Daniliuc
Sursa: Doxologia.ro

Toaca, un obiect nelipsit din bisericile noastre. Am crescut cu sunetul ei. Tuturor ne-a devenit familiară, căci aparține tradiției sfintei Ortodoxii românești. Pe toți ne cheamă către locașurile de închinăciune, anunțând începerea slujbelor sau momente mai importante din cadrul lor. Prezența toacei în cultul divin ortodox românesc s-a fixat atât de bine, încât nu putem concepe o slujbă ori un eveniment important din viața comunității fără ea.

Nu este deloc neglijabil că românii au construit anumite vorbe de duh, aforisme, folosindu-se de uzanțele duhovnicești ale acesteia. Cine nu a auzit cunoscutele expresii: „ucigă-l toaca”, „pentru o babă surdă, preotul nu bate toaca de două ori”, „il toacă la cap”, „bate toaca surdului” și altele? **Referiri** la „glasul” sonor al toacei întâlnim și în literatura română, ca expresie a unui obicei ancestral, aducător de cerești binecuvântări. Să ne amintim de cunoscutul *vers eminescian*: „Și osteniți oameni cu coasa-n spinare/Vin de la câmp; toaca răsună mai tare,/Clopotul vechi umple cu glasul lui sara...” sau de romanul *Demoul Tineretii* al lui Sadoveanu: autorul vedea în sunetul toacei o chemare, dar și o rugăciune: „...cântă toaca la Vovidenie în trei soroace; pentru monahi, pentru munți, pentru singurătăți, pentru păduri și fiare și parcă printr-o fină adiere se pune în armonie cu toate, cu tot ce o înconjoară și cu Dumnezeu”. Scriitorul Lucian Blaga, în dramatizarea *Arca lui Noe*, folosește tema unui text siriac din secolul al VI-lea numit *Peștera Comorilor*, care prezintă o legendă despre apariția și folosirea toacei. Potrivit acesteia, Dumnezeu a poruncit lui Noe ca, după ce va termina de construit corabia, să confecționeze o toacă mare, din lemn, apoi să bată de trei ori pe zi în ea, spre a vesti lumii iminența potopului.

Revenind la **rolul toacei în cultul ortodox**, trebuie să remarcăm că în numeroase

zone ale țării noastre, cu precădere în mediul rural, încă se păstrează obiceiul de a se anunța în ajun oficierea Sfintei Liturghii, prin folosirea celor două „instrumente muzicale”: toaca și clopotul. Mulți credincioși, la auzirea eclesiasticelor sunete, încetează munca și, întorcându-se către răsărit (bărbații având capetele descoperite), se închină cu toată evlavia, începând frumosul ritual de pregătire sufletească și trupească în vederea întâlnirii cu Hristos în dumnezeiasca Liturghie de a doua zi.

Având în vedere împământenita tradiție, cade-se a ști **cum a apărut toaca și mai ales cum a devenit ea un obiect liturgic indispensabil** astăzi, îndeosebi în Biserica românească. Dintru început, să precizăm că lovirea în lemn, „tocatul”, îl întâlnim și în alte tradiții religioase. De exemplu, călugării budiști tibetani se serveau de un fel de toacă, numită gandi, ca să marcheze începerea ritualului de confesare a păcatelor.

Lovirea într-un lemn sau în alt obiect din metal se pare că a apărut în Biserica primară, ca să anunțe programul liturgic creștinilor prigoniiți de autoritățile romane. Oficierea slujbelor fiind interzisă, creștinii se adunau în ascuns, fie în catacombe, fie în diferite case particulare, pentru a participa la ritualul euharistic.

Semnalele sonore de chemare la slujbe nu au fost emise de la început de toacă ori de clopot. Pe la mijlocul secolului al IV-lea, Sfântul Pahomie, întemeietorul vieții de obște, îndemna pe pustnici să se îndrepte către biserică la auzul sunetului tubei, adică al trâmbiței. Tot la trâmbiță se referă și Sfântul Ioan Scărarul, egumenul călugărilor din Sinai, afirmând că ea „adună ceata fraților la rugăciune”. Pe la începutul secolului al V-lea, străromânul nostru, Sfântul Ioan Casian, ne-a lăsat mărturie că în Galia, chemarea la rugăciune se făcea prin lovirea cu un ciocan

în ușile chiliilor. La fel se proceda în mănăstirile din Egipt sau Palestina, după cum precizează Paladie în a sa Istorie lausiacă. De la fericitul Ieronim, autorul celebrei Vulgata, varianta Noului Testament în limba latină, aflăm că tot în secolul al V-lea, în unele mănăstiri din Betleem cântarea „Aliluia” înlocuise sunetul lemnului. Abia după secolul al VIII-lea, se presupune, lovirea cu un ciocan într-o scândură lungă de lemn s-a generalizat în tot Răsăritul ortodox, pentru ca în veacul următor să se adauge sunetul clopotului, ca o invitație la programul liturgic al mănăstirilor, iar apoi al bisericilor de enorie. Lovirea în toacă, numită și „sfintele lemne sunătoare”, semn al chemării la rugăciune, este amintită și în actele Sinodului al VII-lea Ecumenic din anul 787 de la Niceea.

Însă, odată cu generalizarea folosirii toacei în cultul divin ortodox, s-a căutat și stabilirea unor semnificații ale acesteia. Bunăoară, pe la începutul secolului al VII-lea, Sfântul Sofronie al Ierusalimului, considera sunetul lemnului drept „trâmbița îngerilor”. Dintre referirile contemporane privitoare la toacă, cea a părintelui Constantin Galeriu apare de departe cuprinzătoare și emoționantă: **„Toaca se dezvăluie ca o chemare vie la rugăciune, dar și ca un cântec de durere și de bucurie, vestind odată cu baterea cuielor crucii, imnul pascal de Înviere”**. Legătura dintre lemnul toacei și cel al Crucii Domnului o reliefează – ce-i drept, voalat – și cartea de cult numită *Triod*, specifică Postului Mare. Găsim în săptămâna Sfințelor Pătimiri însemnarea: „paracliserul lovește doar în toacă”. Rânduiala cu pricina s-a statornicit în mod intenționat pentru ca sunetul lemnului să ne amintească de cel produs la răstignirea Domnului pe Cruce. De altfel, multe toace se confecționează chiar în formă de cruce ori gravându-se semnul biruinței pe ele. Părintele profesor dr. Viorel Sava, titularul catedrei de Liturgică de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” din Iași, spune că materia din care se confecționează o cruce (lemn, piatră, diferite metale, apa înghețată) este chemată la transfigurare. De aici înțelegem că sunetul toacei reprezintă o rugăciune adresată lui Dumnezeu atât din partea omului, cât și a naturii.

Din practica actuală, folosirea toacei s-a împământenit în Bisericile românească, grecească și sârbă. În Biserica Rusă toaca lipsește; în schimb, s-a dezvoltat o adevărată „școală” a sunetelor clopotelor. Îmbucurător mi se pare faptul că, în ultimul timp, la noi în țară s-au organizat adevărate festivaluri-concurs de bătut toaca, unde copiii, sub îndrumarea preoților ori a profesorilor de religie, își demonstrează virtuozitatea în a mânui „lemnele cele sunătoare”, ca expresie a credinței, a tradiției multisekulare și a dragostei de frumos, dar mai ales a dorului după Cer, care mistuie sufletul fiecărui creștin dornic să devină cetățean al Raiului.